

СЕКЦІЯ 2
ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ
ЯК НАУКОВА ГАЛУЗЬ ЗНАТЬ

Бардин Н.М., старший психолог
відділу психологічного забезпечення
Управління кадрового забезпечення
ГУ МВС України у Львівській області

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ
ПРОФЕСІЙНОЇ САМОСВІДОМОСТІ ПРАЦІВНИКІВ
ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

Питання формування професійної самосвідомості правоохоронців є складовою частиною у системі науки юридичної психології та потребує поглибленого аналізу, оскільки є одним із невід'ємних компонентів особистості працівника органів внутрішніх справ (далі – ОВС) та чинником успішного виконання ним службових завдань.

Керівництво Міністерства внутрішніх справ наголошує, що запорукою довіри населення до правоохоронців є глибинне реформування та оновлення міліції, підвищення її професіоналізму, високий рівень моральних і ділових якостей працівників. У зв'язку з цим, сучасні правоохоронці повинні постійно підвищувати свій професійний і культурний рівень, розширювати світогляд, формувати повагу до працівника міліції всіма засобами – від рівня спілкування з громадянами, чесності, відвертості й професійних навичок до охайного зовнішнього вигляду. В таких умовах працівники органів внутрішніх справ повинні усвідомити усі вимоги, що до них висуває професія, щоб успішно виконувати свої посадові обов'язки.

Підвищення ролі особистості працівника ОВС як фахівця вимагає від нього високого рівня професійної самосвідомості, розвиток якої можливий через формування почуття відповідальності за свої дії, розуміння необхідності постійного вдосконалення своєї професійної майстерності з урахуванням специфіки діяльності в конкретних підрозділах ОВС та за

допомогою розробки нових професійних і психологічних підходів до його професійної підготовки, зокрема на основі комунікативної сфери діяльності та її удосконаленні.

Проблематика дослідження самосвідомості правоохоронців, виявлення професійно-важливих якостей притаманних цій професії, завжди хвилювала науковців. Питання виявлення, використання професійно-важливих якостей у процесі професійного відбору працівників до органів внутрішніх справ висвітлювалися в роботах Д.О. Александра, В.Г. Андросюка, В. І. Барка, О.В. Іванової, Л.І. Казміренко, Я.Ю. Кондратьєва, В.О. Криволапчука, Ю.Л. Майдікова, В.С. Медведєва, О.В. Шаповалова, Г.О. Юхновця, С.І. Яковенко.

Самосвідомість пов'язана з формуванням професіоналізму (Н.В. Оніщенко), є показником професійних деформацій (С.П. Бочарова, О.В. Землянська), значима у подоланні стресів, і ставленні до суїцидів (А.А. Шиліна), відіграє певну роль у підвищенні якості стосунків правоохоронців з населенням і колегами тощо, це робить її урахування важливим при професійно-психологічній підготовці працівників ОВС [3].

Основними структурно-змістовними компонентами професійної самосвідомості працівника ОВС є такі: психологічний профіль, що складається з низки комплексних психологічних якостей особи, які характеризують інтелектуальні, соціально-комунікативні, регуляторні та мотиваційно-орієнтаційні можливості; інтеріоризована структура професійно-посадової діяльності; модель організаційно-діяльничої спрямованості. Отже, структурно-змістовні особливості професійної самосвідомості обумовлюють утворення стійких моделей професійної поведінки правоохоронців і досягнення ними певного рівня успішності діяльності [1, с. 149].

Професійна самосвідомість є різновидом самосвідомості, яка має чітко виражену змістову специфіку та забезпечує усвідомлення людиною власної належності до певної професійної групи. За допомогою професійної самосвідомості відбувається розвиток людини як професіонала.

Професійну самосвідомість характеризує певний рівень самовизначення особистості правоохоронця: усвідомлення своїх

життєвих цілей і побудова планів, які пов'язані з самореалізацією в професійній сфері, усвідомлення своїх професійних намірів, своїх можливостей, здібностей, обдарувань, усвідомлення вимог, що пред'являються діяльністю, професійною групою. Професійна самосвідомість формується під впливом навколишнього професійного середовища і професійної діяльності.

Із зростання професіоналізму професійна самосвідомість змінюється, також змінюються самі критерії оцінювання себе як професіонала. Розширення професійної самосвідомості виражається у зростанні числа ознак професійної діяльності, що відбиваються у свідомості фахівця, у подоланні стереотипів, в цілісному баченні себе в контексті усїєї професійної діяльності. Активність особистості, спрямована на свідомий вибір професійного шляху, визначення і вибір життєвих планів, готовність до їх коригування, прогнозування кар'єри, постановка професійних цілей, – все це набуває провідну роль в сучасних умовах динаміки професії та постійних інновацій [2].

Основними показниками розвитку складових професійної самосвідомості працівників ОВС є адекватне уявлення про особистісні, професійні здібності і можливості, позитивне самоставлення, позитивне ставлення до своєї професії, адекватне ставлення до оцінок інших, адекватна самооцінка, здатність до рефлексії, довольної саморегуляції, прагнення до саморозвитку та самовдосконалення.

Список використаних джерел

1. Барко В.І. Підготовка правоохоронних кадрів: організаційні та психологічні засади / В.І. Барко // Вісник Академії управління ОВС. – 2009. – №3. – С. 143-154.
2. Головкин С.А. Развитие профессионального самосознания будущих офицеров: автореферат, дис... канд. психол. наук / С. А. Головкин – Саратов, 2009. – 24 с.
3. Мацегора Я.В. Формування «образу Я» працівників ОВС у процесі професійного становлення: автореф. дис. ... канд. психол. наук / Я.В. Мацегора. – Харківський національний університет внутрішніх справ, Харків, 2008. – 49 с.